

Město a jeho proměny v raném novověku

Velikost a počet měst

Velikost a počet měst

Na konci středověku – počet měst v oblasti Svaté říše římské národa německého – 3500 až 5000 měst.

Velkoměsta – více než 10 000 obyvatel (30-50 měst)

Středně velká města – 4000 až 10 000 obyvatel (400-450 měst)

Malá města 1000 až 3000 obyvatel (většina)

Kolem roku 1500 největší Kolín nad Rýnem (30 až 40 tis.) – velká města Norimberk, Gdaňsk, Lübeck, Praha, Hamburk Srovnatelné velikosti na území celé Evropy.

Kolem roku 1800 – Londýn 1 milion, Paříž 0,5 milionu – zaostávání velikosti měst na území střední Evropy – pouze tři města nad 100 000 obyvatel (Vídeň, Berlín a Hamburk)

Počet měst s více než 10 000 obyvateli podle jednotlivých evropských zemí, 1500–1650

ZEMĚ	1500	1550	1600	1650
<i>Severní, západní a jižní Evropa</i>	<i>Počet měst (%)</i>	<i>Počet měst (%)</i>	<i>Počet měst (%)</i>	<i>Počet měst (%)</i>
Skandinávie	1 (0,6)	1 (0,6)	2 (0,9)	2 (1,0)
Anglie, Wales, Skotsko, Irsko	6 (3,9)	5 (2,8)	7 (3,0)	9 (4,5)
Spojené nizozemské provincie	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,5)
Španělské Nizozemí	11 (7,0)	12 (5,6)	19 (8,4)	19 (9,5)
Německé země	12 (7,7)	12 (6,7)	12 (5,3)	14 (7,0)
Francie	20 (12,8)	23 (12,8)	26 (12,8)	19 (9,5)
Švýcarsko	32 (20,5)	34 (19,0)	43 (19,0)	44 (22,0)
Apeninský poloostrov	1 (0,6)	1 (0,5)	2 (0,9)	2 (1,0)
Španělsko	44 (28,3)	46 (25,7)	59 (26,0)	50 (25,0)
Portugalsko	20 (12,8)	27 (15,1)	37 (16,4)	24 (12,0)
Rakousko	1 (0,6)	4 (2,2)	5 (2,2)	5 (2,5)
Celkový počet měst	150	167	214	191

ZEMĚ	1500	1550	1600	1650
<i>Středovýchodní Evropa</i>	<i>Počet měst (%)</i>	<i>Počet měst (%)</i>	<i>Počet měst (%)</i>	<i>Počet měst (%)</i>
Země Koruny české	2–3 (1,3–1,9)	4 (2,2)	4–5 (1,8–2,2)	2 (1,0)
Polsko a Litva (bez Vévodských Prus)	2 (1,3)	8 (4,5)	6–9 (2,7–3,9)	5–8 (2,5–4,0)
Královské Uhry	1 (0,6)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)
Celkový počet měst	5–6	12	10–14	7–10

Srovnání počtu měst z více než 10 000 obyvateli v jednotlivých evropských regionech

Zdroj: Miller, Jaroslav (2006): *Uzavřená společnost a její nepřátelé – Město středovýchodní Evropy (1500 – 1700)*, Praha, s. 43-44

Charakter městské sítě ve středovýchodní Evropě

Převažovala malá města pod 2000 obyvatel a města střední velikosti 2000 až 5000 obyvatel. Často neplnily ani základní urbánní funkce (např. minimum fortifikací měst).

Čechy - počet městských sídel první polovině 16. století asi 420 -500 lokalit (asi 40 svobodná královská města). V rámci celé Evropy průměrná hustota obyvatelstva v rámci středovýchodní Evropy jeden z nejlidnatějších regionů. Počátek 16. Století 1 až 1,2 mil obyvatel (20-24 osob/km²). Před třicetiletou válkou 1,3 až 1,5 mil (25-29 osob/km²). Obyvatelstvo měst 27-35% z celkového počtu.

Morava - asi 240 měst 0,75mil obyvatel. Z toho 20-28% ve městech.

Slezsko - 160-170 měst v nich žilo 21% obyvatel.

Země Koruny české před třicetiletou válkou asi 3,5-3,9 mil obyvatel 24-30% městské obyvatelstvo. Rovnoměrné rozložení obyvatelstva i sídel.

Polsko a Litva

V 16. století 3,4 až 3,9 mil lidí z toho 15-17% ve městech. Výrazné regionální rozdíly. V raném novověku teprve dotváření polského státu. Velká dynamika vzniku nových měst (v první polovině 16.století asi 680, do roku 1600 nárůst na asi 860, v polovině 17. století 900). Na Litvě ještě masivnější rozmach měst. Současné odhady - v polovině 17. Století v rámci polsko-litevského státu asi 2100 až 2200 městských sídel.

Uhry

Nízká míra urbanizace. Větší svobodná města minimálně (kolem 30). Síť 800 agrárních oppid pod vrchnostenskou správou. Příčiny rozkvět dálkového obchodu s agrárními produkty a masivní dovoz zahraničního zboží. Dlouhodobý konflikt s Osmany.

Typy městských sítí ve středovýchodní Evropě

Asymetrický model

jedno velké dominantní sídlo obklopené sítí menších měst (Čechy – Praha, Slezsko – Vratislav , Malopolsko – Krakov, Červená Rus – Lvov).

Polycentrická městská síť

Morava, Královské Uhry (dnešní Slovensko), Horní Lužice.
Několik lidnatých městských center se silným hospodářským zázemím a politickými ambicemi (např. Olomouc, Brno, Znojmo, Jihlava na Moravě).

Míra urbanizace v oblasti středovýchodní Evropy před a po třicetileté válce

Regionální rozdíly v míře urbanizace na počátku 17. století

Odhad míry urbanizace	Region
Okolo 30%	Čechy, Královské Prusy, Horní Lužice
21-29%	Slezsko, Morava, Malopolsko, Velkopolsko
10-20%	Královské Uhry, Mazovsko, Litva, Červená Rus

Přibližný odhad míry urbanizace ve středovýchodní Evropě pro období 1650-1665⁷⁷

Procentuální podíl

městského obyvatelstva

	Region
15-25%	Čechy, Morava, Slezsko, Velkopolsko, Malopolsko, Královské Prusy, Královské Uhry
10-15%	Mazovsko, Litva

Právní status měst

1. Města pod přímou správou panovníka

(královská, věnná, říšská) – vysoká autonomie při určování politicko-sociálního života (až forma určitého městského státu – výběr daní, zřizování městské správy, vydávání zákonů a nařízení, vynášení rozsudků, branná svrchovanost)

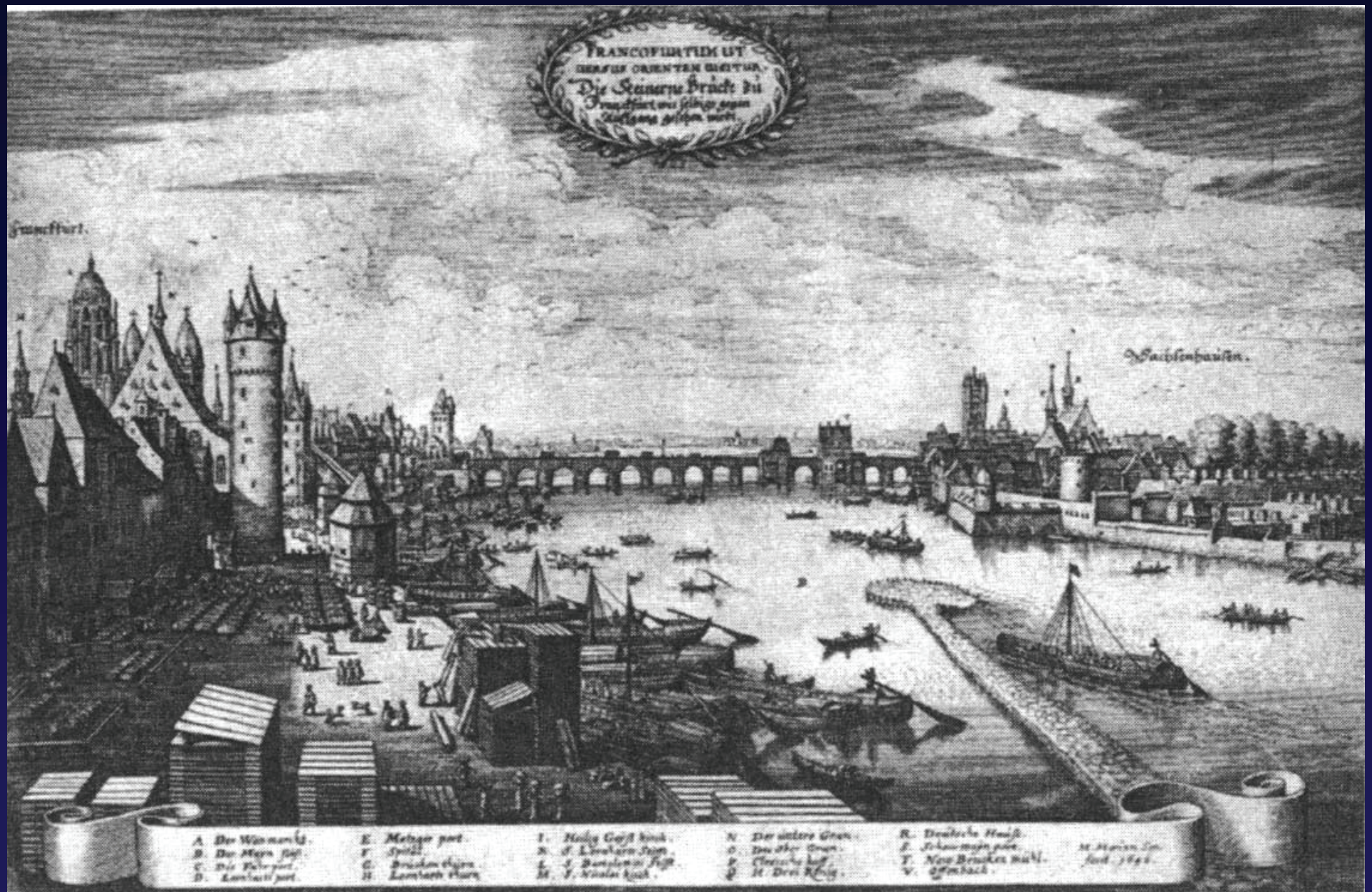
2. Města pod správou vrchnosti (šlechta, církev)

(poddanská, vrchnostenská, zeměpanská) – menší autonomie – vlastní samospráva a soudní pravomoc, významná rozhodnutí ovšem podléhala zeměpánovi

Města dle hospodářské struktury

Města zpravidla vlastnila monopol na obchod a řemesla - různá uspořádání dle hlavního hospodářského zaměření.

- 1. Zemědělská města** – svébytná řemesla a městská práva ale hospodářství, vzhled i životní rytmus podmíněn zemědělstvím - většinou malá města
- 2. Trhová města** – města ležící na důležitých obchodních cestách, či často v centru rozsáhlejších agrárních území – hlavní zdroj příjmů výroční a týdenní trhy.
- 3. Velká řemeslnická a obchodní města** – většinou velká královská města – specializované řemeslo a dálkový obchod, námořní obchod – silně diferencovaná sociální struktura – rozsáhlá sféra služeb.

Pohled z přístavní hráze na Frankfurt nad Mohanem. Rytina Matthäuse Meriana, 1646.

Zvláštní typy měst

Univerzitní města – ráz města ovlivněn přítomností univerzity – služby a řemesla ovlivněna vysokým zastoupením akademických osob ve městě.

Horní města – způsob života ovlivněn dominancí pouze jednoho odvětví – hornictví – tato města užívala různých zvláštních vrchnostenských privilegií.

Pevnostní města – sloužila především k obraně – často vznikala na zelené louce podle geometrických plánů – charakter města ovlivněn především vojenskou posádkou.

Exulantská města – vybudována pro náboženské uprchlíky – často pro hugenoty.

Nově založená rezidenční města – profit z přítomnosti dvora – příchod šlechticů, vojska, úředníků – obchodníci a dělníci.

Nárůst počtu obyvatel měst

Demografické studie (Gdaňsk, Ústí nad Labem, Výmar) – vlastní sebereprodukční schopnost měst byla mizivá (většinou záporná čísla či vzácně vyrovnaná).

Nárůst počtu obyvatel připadá na vrub často masivní migraci do měst z venkova.

Faktory ovlivňující migraci

Vnější podmínky - schopnost absorpce měst – ekonomika a rozsah městských funkcí a privilegií, poloha, vojenské konflikty, epidemie

Vnitřní pravidla městských rad pro přijímání obyvatel (více či méně přísná v závislosti na potřebě doplňovat stavy obyvatel města).

Roční průměr počtu přijatých měšťanů ve středoevropských městech⁴¹

<i>Města s více než 10 000 obyvateli</i>	<i>Celkový počet přijatých měšťanů</i>	<i>Roční průměr</i>
Gdaňsk (1558–1709)	19 026	125
Praha (1618–1770)	14 335	93,7
(od r. 1671 chybí údaje pro Hradčany)		
Krakov (1502–1601)	6 544	65,4
Buda a Pešť (1686/7–1720)	1 815 (1119 a 696)	52,7 (32 a 20,5)
Lublin (1605–1626)	750	34,1
Poznaň (1576–1650)	2 542	33
Toruň (1627–1703)	2 221	28,8
Lvov (1496–1604)	2 289	21
Stará Varšava (1506–1655)	3 091	20,6

<i>Města s 5 000–10 000 obyvateli</i>	<i>Celkový počet přijatých měšťanů</i>	<i>Roční průměr</i>
Prešpurk (1630–1650)	939	44,7
Zhořelec (1500–1676)	5 605	31,7
Košice (1600–1632)	1 013	30,6
Brno (1561–1683)	3 570	29
Budyšín (1634–1699)	1 877	28,4
Olomouc (1668–1696)	748	25,8
Jihlava (1537–1560), (1586–1649)	475 a 1041	19,7 a 16,3
Cheb (1501–1650)	2 306	15,4
Přemyšl (1541–1664)	1 510 ⁴²	12,2
Plzeň (1600–1618)	161	8,5

<i>Města s méně než 5 000 obyvateli</i>	<i>Celkový počet přijatých měšťanů</i>	<i>Roční průměr</i>
Prešov (1584–1650)	1 529	23
Levoča (1550–1650)	2 177	21,5
Broumov (1563–1674)	2 141	19,1
Ivančice (1585–1644)	1 109	16,8
Košcian (1608–1641)	556	16,4
Malbork (1500–1603), (1617–1700)	1 396 a 1 244	13,4–15,5 a 14,8–15,6
Kamenz (1570–1744)	1 764	13,5
Bochnia (1531–1656)	1 686	13,4
Bardejov (1597–1648)	641	12,3

Zdroj: Miller, Jaroslav (2006): *Uzavřená společnost a její nepřátelé – Město středovýchodní Evropy (1500 – 1700)*, Praha, s. 59

Migrace obyvatelstva do měst

Různá struktura imigrace – regionální, uvnitř státu, zahraniční – v závislosti na geografické poloze, ekonomickém zaměření, transformace městských funkcí (Varšava), hustota regionálního osídlení atd.

Imigrace do měst středovýchodní Evropy – tradiční silné přistěhovaectví z německých zemí. V 16. a 17. století nárůst přistěhovaectví z Apeninského poloostrova, Nizozemí a Britských ostrovů.

Podíl regionální, vnitrostátní a zahraniční imigrace do vybraných velkých měst⁶⁴

(nejsou zahrnuti místní novoměšťané a příchozí, u kterých není uvedeno předchozí místo pobytu)

Město	Regionální imigrace	Vnitrozemská imigrace	Zahraniční imigrace
Gdaňsk (1558–1709)	Cca 29% (Královské Prusy)	Cca 2% (ostatní země Koruny polské, Litva)	Cca 69%
Lvov (1496–1604)	Cca 36% (Červená Rus)	Cca 58% (ostatní země Koruny polské, Litva)	Cca 6%
Praha (1618–1770)	Cca 62 % (Čechy)	Cca 10% (ostatní země Koruny české)	Cca 28%
Pešť (1687–1720) ⁶⁵	Cca 52% (Uhry)	Cca 4% (ostatní země Koruny uherské)	Cca 44%
Olomouc (1668–1696)	Cca 49,7% (Morava)	Cca 21,2% (ostatní země Koruny české)	Cca 29,1%
Lublin (1605–1626)	Cca 50% (Malopolsko)	Cca 32% (ostatní země Koruny polské, Litva)	Cca 18%
Stará Varšava (1506–1655)	Cca 63% (Mazovsko)	Cca 27% (ostatní země Koruny polské)	Cca 10%

Geografická struktura zahraniční imigrace do vybraných velkoměst⁶⁸

(nejsou zahrnuti novoměšťané, u kterých není uvedeno místo původu)

Město	Struktura imigrace ze zahraničí
Gdaňsk (1558–1709)	Svatá říše římská (bez zemí Koruny české) cca 75%, Česká Koruna cca 10%, Nizozemí cca 6 %, Pobaltí cca 3%, Britské ostrovy cca 1,7%
Praha (1618–1770)	Svatá říše římská (bez zemí Koruny české) cca 84%, Apeninský poloostrov cca 6%, Uhry cca 2%, Francie cca 1,5%, Nizozemí cca 1,2%
Lvov (1496–1604)	Země Koruny české cca 48%, Svata říše římská (bez zemí Koruny české) cca 17%, Apeninský poloostrov cca 12,7%, Uhry cca 9%, Arménie a Střední východ cca 2,5%, Britské ostrovy cca 2%
Lublin (1605–1626)	Svatá říše římská (bez zemí Koruny české) cca 49,5%, Apeninský poloostrov cca 23%, Moskevská Rus cca 8,6%, Arménie a Střední východ cca 6,7%, Skotsko cca 3,8%.
Pešť (1687–1720)	Svatá říše římská (bez zemí Koruny české) cca 75,5%, země Koruny české cca 9,8%, jiné 14,7%

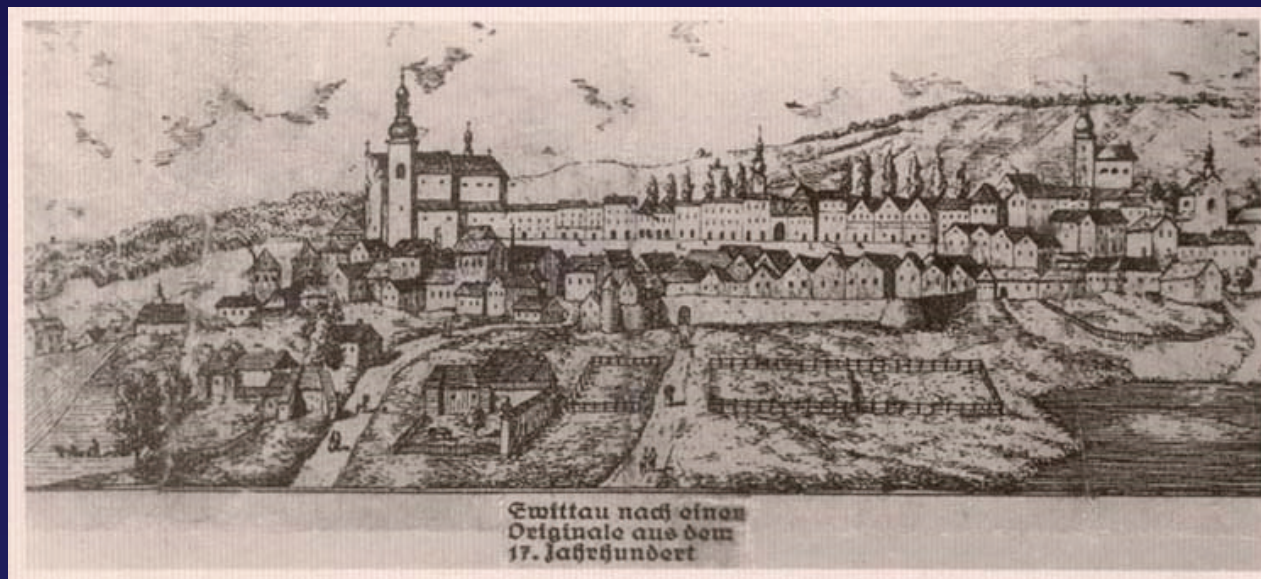
Rozmanitost měst a jejich obyvatel

Většina měst představovala relativně autonomní politicko-sociální celek.

Každé město mělo různá městská práva přidělená panovníkem či vrchností – soubor těchto privilegií, práv a povinností byl odlišný od města k městu.

Složení obyvatel města bylo různorodé a záviselo na jeho primární hospodářské a politické funkci.

Neexistoval žádný obecný prototyp měšťana či obyvatele města – jejich práva, práce a způsob života se lišily podle charakteru města.

Prostorové vyjádření identity „měšťana“

Symbolické oddělení městské obce od okolního světa představovaly hradby města.

Vojenský význam od poloviny 16. století klesal ale pořád tvořily ochranu před vnějším nepřítelem.

Umožňovaly regulaci pohybu osob – jediným místem legálního vstupu do města byly městské brány – četná nařízení o jejich ostraze a nočním uzamykání.

Hradby představovaly prestižní městskou stavbu a teprve v závěru raného novověku ztrácely na významu a naopak představovaly jistou překážku ve stavební expanzi měst.

Symbolickým projevem profesní či sociální uzavřenosti se stávaly i městské čtvrti či ulice, kde vlastnili domy lidé kteří vykonávali podobnou činnost či přínáleželi k určité sociální skupině.

Městské hradby v Nymburku

Uherské Hradiště 17. století

Brno 1617

Proměna městské společnosti v průběhu raného novověku

Zpochybnění středověkého konceptu města jako autonomní hospodářské a politické entity.

Středověká města – organizace života společnosti založena na myšlence uzavřené společnosti obce – zájmy obce, princip jednoty a kolektivismu – nejdůležitější místo v hierarchii hodnot.

Nově příchozí do města a menšinové subidentity byly podrobovány tvrdému akulturačnímu a asimilačnímu tlaku na přijetí pravidel a hodnot městské společnosti.

Proměna městské společnosti v raném novověku

Mění se demografické poměry – velký populační boom měst – oslabení sociální koheze obyvatel založené na osobních vztazích.

Neasimilované skupiny městského obyvatelstva - vybočovaly z filozofie jednoty a pospolitosti. Jejich sociální a právní status a vztah k městské společnosti zůstával rozporuplný a často vágně vymezený (přistěhovalci, Židé, vojáci, studenti, konfesní menšiny)

Urbanizace šlechty – rezidenční města, stavby městských paláců, kupování nemovitostí ve městech. Skupina zchudlé šlechty – příliv do městského prostředí.

Výrazný podíl šlechty zejména v polském a uherském teritoriu (7,5% Polsko, 4% Uhry). V těchto oblastech permanentní tlak šlechty na středověká městská privilegia. V 16. století až vytváření tzv. Jurydyk – právně zcela autonomních území šlechty ve městech – narušení celistvosti právního a ekonomického prostředí města. Kolem roku 1600 tvořila šlechta v polských městech 10-15% populace.

V Českých zemích nebyl vliv šlechty v městském prostředí tak výrazný.

Omezování autonomie měst raně novověkým státem

Rozmach byrokratického státu – požadavek finančních zdrojů zejména na zvyšující se počty vojenských sil – fiskální reformy.

Postupné omezování městských privilegií a výjimek, které tříštily a omezovaly moc státu. Postupné reformy v obsazování a struktuře městských rad – úřednické vzdělání.

Výraznější podíl měst na politice státu tradičně v Čechách a Královských Prusech. V polsko-litevském státu a v Uhrách slabší pozice měst bez většího vlivu na politiku státu.

V Čechách po roce 1620 výrazné a násilné podřízení měst, která byla vojensky dobývána, hospodářsky zruinována, finančně vyčerpána a populačně zdecimována, sílícímu státnímu aparátu. V průběhu 17. a 18. století byla postupně integrována do správních struktur centralizovaného státu.

Pluralita městské společnosti

Ne každý kdo žil ve městě byl měšťanem se všemi právy a povinnostmi.

Rozdělování moci a prestiže v městské společnosti záviselo na mnoha faktorech.

Majetek – bez jeho dostatečné výše se nemohl být nikdo měšťanem a získat městská práva.

O mocenském postavení uvnitř města rozhodoval však spíše původ, rod a tradice.

Sociální charakteristika postavení – různá v různých městech – faktický projev např. při stanovování regulí odívání či pořadí při procesích.

Vlastnictví domů ve městech

Innsbruck 1605

28,9 %	řemeslníci
16,6 %	šlechta, vyšší úředníci, akademici
13,4 %	střední úředníci, dvorští služebníci
10,5 %	obchodníci, dopravci, hostinští
4,7 %	nižší úředníci, služebníci
1,2 %	nádeníci
24,7 %	bez bližších údajů

Vídeň 1664

4,8 %	veřejný městský majetek
39,2 %	šlechta, duchovenstvo, úředníci
56 %	místní měšťanstvo, obchodníci, řemeslníci

Vídeň 18. století

10,5 %	veřejný městský majetek
44,3 %	šlechta, duchovenstvo, úředníci
45,2 %	místní měšťanstvo, obchodníci, řemeslníci

Majetkové poměry ve městech

Salzburg 1608

Majetek nad 1000 zlatých (bohatá vrstva)	9,2 %
Majetek 100 až 1000 zlatých (střední vrstva)	27,9 %
Majetek do 100 zlatých (spodní vrstva)	62,9 %
Z toho 23,7 % bylo zcela bez majetku	

Podobná situace ve většině měst – chudá vrstva obyvatel tvořila více než polovinu městské populace.

Postupný nárůst chudých obyvatel bez městských práv. Elitní měšťanské vrstvy se více uzavírají a získání městského práva je obtížnější a pro nemajetné prakticky nemožné.

Sociální postavení obyvatel z hlediska pohledu jednotlivých měst

Sama města vyhledávala a kodifikovala společenské řády – týkaly se sociální cti rodin či skupin obyvatel a vycházející především z tradice jednotlivých měst, jejich hlavní hospodářské činnosti a dalších lokálně odlišných faktorů.

Bamberg 1652

1. Učení radní, profesoři, komorní radové a lékaři
2. Dvorští úředníci, kancelářští a komorní úředníci, jiné graduované osoby, starosta, městští radní
3. Zamožní měšťané, kteří nepracují vlastníma rukama, ale žijí ze svých statků.
4. Ostatní měšťané řemeslníci, obchodníci a další obyvatele města

Norimberk 1618

1. Příslušníci starých rodů
2. Obchodníci, kteří svůj obchod provozují s vlastním majetkem a jsou členy velké rady.
3. Obchodníci s menšími živnostmi, kteří jsou členové velké rady a řemeslníci členové malé rady.
4. Obchodníci, kteří svůj obchod provozují teprve několik let a další řemeslníci a obchodníci.
5. Prostí kramáři a řemeslníci
6. Tovaryši a čeledí

Život obyvatel měst, jejich sociální postavení a vliv na veřejné dění byl výslednicí celé škály majetkových, právních, profesních a společenských vztahů.

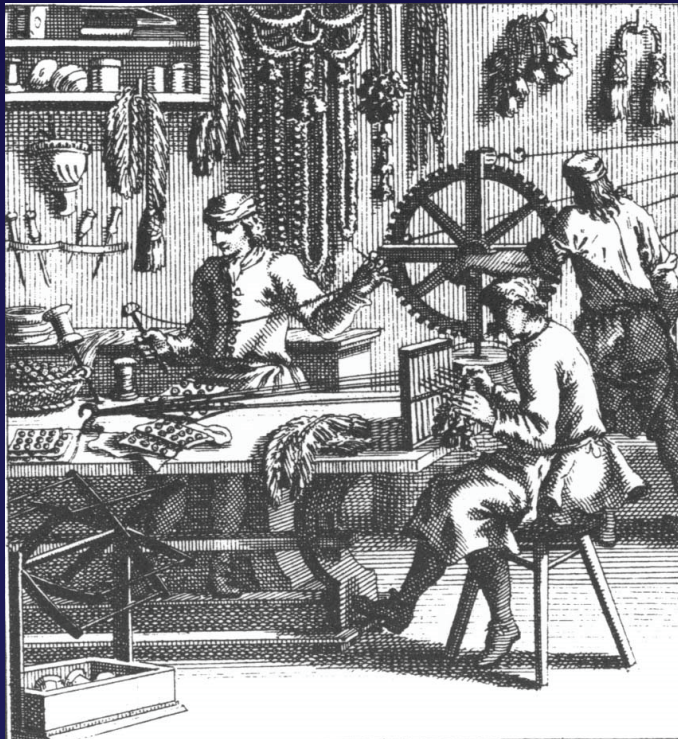
Žádný obyvatel města nebyl vnímán jako jedinec, ale vždy byl součástí nějaké skupiny či spíše hned několika různých uskupení.

Městský obchod a řemesla

Města v raném novověku představovala centra obchodu a řemesel (různé podíly zemědělství a služeb – ale ve většině větších měst obchod či řemesla převládaly)

Ne každý kdo se ve městě narodil či usadil směl provozovat obchod či řemeslo. Tyto činnosti byly privilegovány a vázány přísnými obchodními tradicemi či cechovními pravidly.

Obchodníci

Diferencovaná vrstva obyvatel měst zabývajících se obchodem.

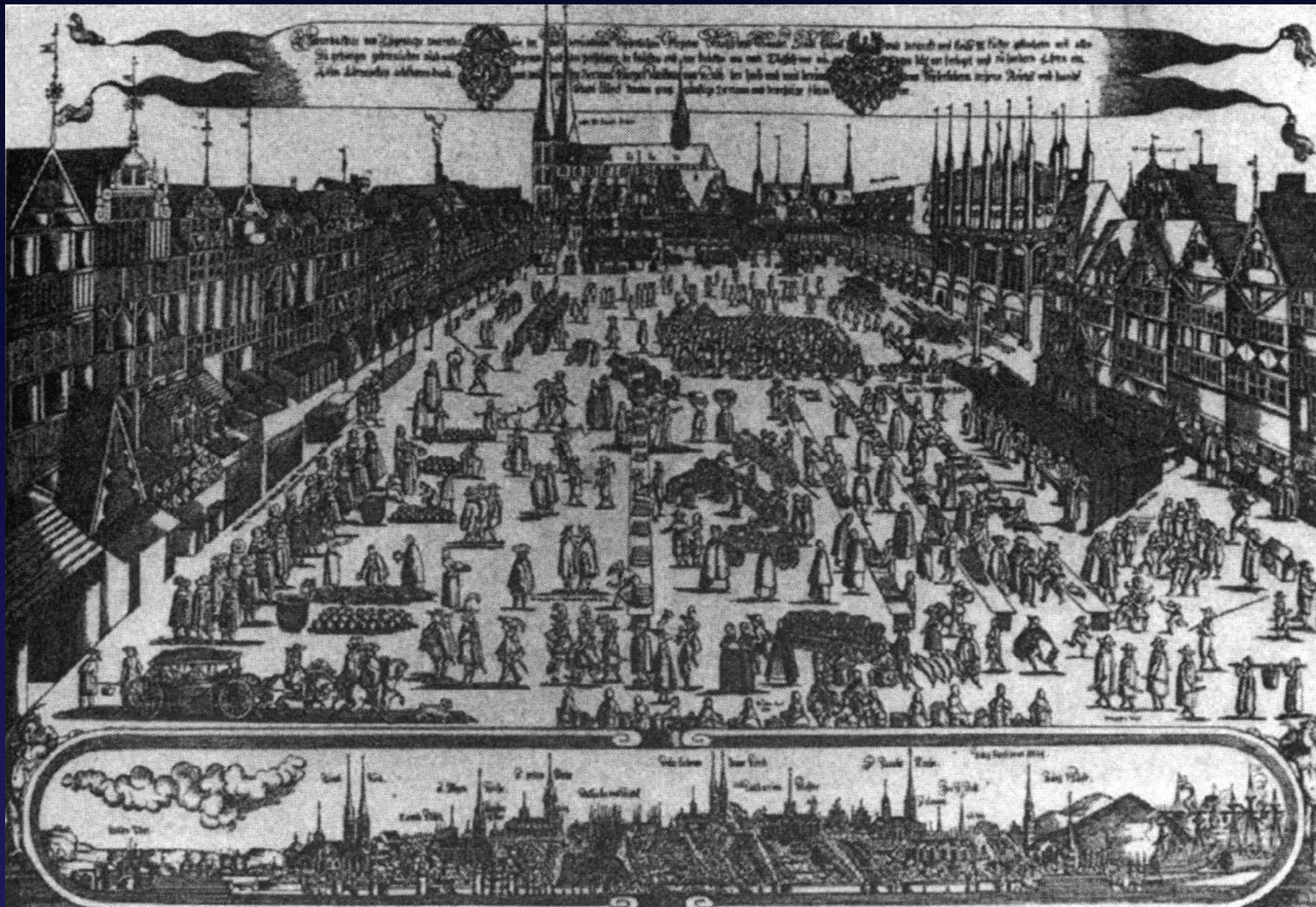
Malí podomní obchodníci a hokynáři – zaopatřovali zbožím bezprostřední okolí a venkov.

Kramáři prodávající v rámci města – mohli se sdružovat do cechů.

Menší kupci – specializace na určitý druh zboží – většina městského obchodu.

Obchodníci zabývající se dálkovým obchodem a velkoobchodníci – výnosné druhy zboží – sukno, látky, drahé kovy, zbraně. Exotické potraviny a pochutiny – ryby, víno, tabák, koření, čaj, káva.

Tato vrstva velký majetek a vliv na politický život obchodnických měst.

Tržiště v Lübecku, mědirytina z roku 1580.

Obchodník s kořením v 16. stol.

Bohatý obchodník (Hanz Holbein 1532)

Řemeslníci

Ve městech tvořili řemeslníci největší skupinu obyvatel.

Většina řemeslníků sdružena do cechů – přísná pravidla.

Snaha potlačovat necechovní řemeslníky – ti zastoupeni jak na venkově (venkovští řemeslníci, domácí dělníci) tak i v samotném městě (tzv. „fušeři“ – často v sídelních městech žili ze speciálních dvorských zakázek, manufakturní dělníci a další).

Nároky měšťanů byly vyšší a pestřejší než na venkově – v řemesle větší diferenciaci a specializace.

To znamenalo, že řemeslník nemohl vyrábět např. všechny druhy výrobků, které uměl vyrobit, ale pouze úzký okruh, který mu byl povolen cechem.

Sociální hierarchie řemeslníků

Počet a struktura řemeslnických provozů závisely na velikosti a struktuře obyvatel jednotlivých měst.

Hlavní zaměření na produkci životně důležitých výrobků (potraviny, oděv), ale i výroba luxusního zboží pro zámožnou vrstvu.

Prestiž jednotlivých řemesel byla různá – někteří byli řazeni mezi horní vrstvu jiní ke spodní vrstvě. Hierarchie vycházela často z tradice a lišila se u jednotlivých měst.

Určující pro sociální postavení byla starobylost řemesla či cechu, majetek a kvalita práce (čím levnější byl pracovní materiál a čím špinavější pracovní proces tím menší úcta a prestiž)

Nejprestižnější řemesla – zlatníci, kovolijci, kotláři, zámečníci, hodináři, řezníci

Nejméně prestižní – krejčí, ševci, tkalci, hrnčíři, koželužové, lazebníci.

Zlatnická dílna z 16. století

Dílňa hodináře v 16. století

Dílňa zpracovatele mědi v 16. století

Ševcovská dílna v 16. století

Tkadlec v 16. století

Vyčiňování kůží v 16. století

Cechovní společenství

Většina řemeslníků sdružena do cechovních společenstev.

Řemeslník nezařazený do cechu byl diskriminován a podezříván z nepoctivosti.

Cechy sdružovaly řemeslníky jednoho či více příbuzných ale i nepříbuzných oborů.

Cechy ovlivňovaly život řemeslníků v pracovní, sociální i privátní rovině.

Zprostředkování zakázek, spravedlivé rozdělení surovin, stejné příležitosti jednotlivých dílen. Prověřování kvality zboží a výrobní a prodejní praktiky řemeslníka.

Kontrolovaly také kvalifikované vzdělání řemeslníků a jejich mravy a morálku.

Politické funkce v závislosti na městském uspořádání – v menších městech často tvořily vrchnost.

Další činnosti a živnosti ve městech

Nepoctivé živnosti – vyloučeny z možnosti patřit k cechovním řemeslům (muzikanti, kejklíři, prostitutky, metaři, soudní sluhové, koželuhové, pláteníci, lazebníci, ocejchované osoby).

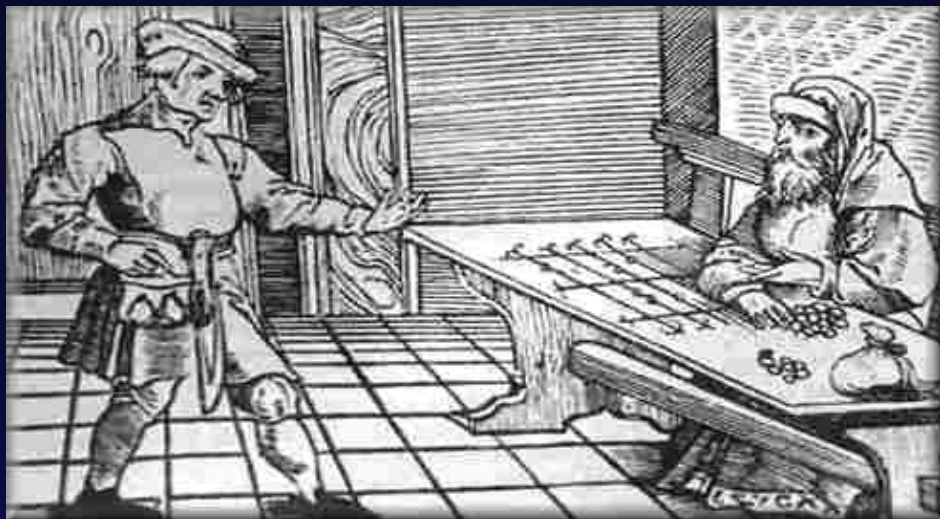
Dopravní živnosti – formani, nosiči, poslové atd.

Manufaktury – často ve správě bohatých obchodníků – námezdní dělníci.

Městští sedláci, zahradníci, ovčáci, rybáři, vinaři.

Židé – zejména maloobchod a peněžní obchod. Obchod s obnošeným šatstvem, podomní obchod, drobné zboží – mobilita možnost zásobovat vesnice v okolí města rozmanitým zbožím.

Kostely a kláštery – provozovaly i řemeslnou činnost, zahradnictví, sadařství.

Židovský peněžník v 16. století.

Péče o vinohrad a šlapání vína v 16. století.

Městský rybář ze 16. století.

Práce na zahradě v 16. století.

Městská správa

Rozdíly v závislosti na politickém statusu měst (královská, poddanská) různá míra samostatnosti městské správy.

Nejvyšší politickou a administrativní institucí byla zpravidla městská rada.

Ve větších městech časté členění na vnitřní radu (omezený počet členů – patriciát a bohatí obchodníci – volila starostu a městskou správu) a vnější radu (zástupci z cechů a jednotlivých městských čtvrtí – kontrola účtů a cechovních pravidel).

Radní zpravidla zastávali více úřadů – čestná povinnost bez nároků na odměnu - teprve později plat.

Úkoly městské správy –
uplatňování zákonodárství
a nařízení, právo udílení
měšťanského práva, výkon
práva, správa městských
institucí atd.

V poddanských městech
faktická moc městské rady
často omezena – důležité
otázky řešili zástupci
vrchnosti (správce, fojt atd.)

Zasedání vnitřní rady v Řezně,
miniatura Hanze Mielicha 1536.

